

Особі, яка має намір стати учасником клірингу, необхідно відкрити у ПАТ «Розрахунковий центр» поточний/кореспондентський рахунок. Розрахунковий центр також відкриває учаснику клірингу кліринговий рахунок.

Розрахунковий центр здійснює кліринг та розрахунки за договорами щодо цінних паперів укладеними на біржі, на підставі інформації, поданої фондовими біржами у вигляді відомості правочинів щодо цінних паперів, які укладені на фондових біржах.

Порядок обміну між Розрахунковим центром та фондовими біржами інформацією, необхідною для забезпечення виконання укладених на біржах правочинів щодо цінних паперів, реквізитний склад електронних документів, формати електронних документів, якими обмінюються Розрахунковий центр та фондові біржі, особливості укладання правочинів щодо цінних паперів за участю Розрахункового центра як центрального контрагента, та інші умови здійснення Розрахунковим центром клірингу та розрахунків за правочинами щодо цінних паперів, що укладені на фондових біржах, встановлюються відповідними Регламентами взаємодії між Розрахунковим центром та фондовими біржами, які є невід'ємною частиною договорів про кліринг та розрахунки за правочинами щодо цінних паперів.

Аналіз діяльності Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках в пореформений період показав, що кількість угод, укладених на фондових біржах переважує над кількістю позабіржових угод. Глибина фондового ринку України в окремі тижневі періоди перевищувала 16 млрд. грн. з урахуванням укладання угод щодо державних та корпоративних цінних паперів. За обсягом (кількістю та вартістю) багатократно переважають угоди, укладені щодо державних цінних паперів на біржовому ринку [9].

Щодо централізації провадження кліринго-розрахункової діяльності існують протилежні думки. Автори та прихильники депозитарної реформи, звісно, вважають реалізований варіант оптимальним, інші не погоджуються з такою «монополізацією» [10]. Але кінцеву оцінку провести складно наразі в зв'язку із млявістю функціонування самого ринку цінних паперів в країні.

Висновки

Незважаючи на розмаїття клірингово-розрахункових систем у країнах світу, систематизація їх функціонування свідчить про спільність принципів роботи, намітилася загальносвітова тенденція до зменшення кількості клірингових

організацій. Завдяки укрупненню клірингово-розрахункових центрів досягається зниження транзакційних витрат учасників за рахунок введення взаємообліку вимог і зобов'язань учасника, що виникають при операціях по різних інструментах – зростає ефективність і безпечність даного обслуговуючого сегменту ринку цінних паперів.

При удосконаленні клірингової та розрахункової діяльності на ринку цінних паперів в Україні використані різноманітні аспекти передового світового досвіду формування та організації даного сектору інфраструктури цього ринку. Акумуляція різних принципів та методів, способів структуризації в одній комплексній моделі допомагає створити найбільш захищену систему управління ризиками клірингу та розрахунків.

Список використаних джерел

1. Грищенко А. Матеріали Групи ЗО-ти: Международный теоретический опыт создания эффективной модели расчетов и клиринга на рынке ценных бумаг / А. Грищенко // Рынок ценных бумаг. – 2005. – №1(1). – С. 13–16.
2. Курінний О. Світові депозитарні системи / О. Курінний // Ринок цінних паперів України. – 2009. – №2–3. – С. 46–50.
3. Депозитарне забезпечення функціонування ринку цінних паперів України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Лапшина Т.В.; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2010. – 213 с.
4. Москвін С.О., Посполітак В.В., Хорунжий С.Г. Депозитарна діяльність: навч. посібник / С.О. Москвін, В.В. Посполітак, С.Г. Хорунжий. – К.: АДС УМКЦентр, 2010. – 416 с.
5. Терещенко Г.М. Проблеми та перспективи розвитку Національної депозитарної системи як складової фондового ринку України / Г.М. Терещенко // Фінанси України. – 2006. – №10. – С. 86–95.
6. Потьомкін О. Клірингова діяльність на фінансових ринках світу / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/051.htm
7. Про депозитарну систему України: Закон України №5178-VI від 06.07.2012 / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>
9. Офіційний сайт Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках України. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ausd.com.ua>
10. Ткаченко О. Державна політика має показати вектор розвитку національного біржового ринку / О.Ткаченко // Моніторинг біржового ринку. – 2014. – №8 – (27) С. 10–13.

Економічна сутність тіньової економіки та теоретичні основи визначення її структури

У статті проаналізовано різні підходи науковців щодо форм і структури тіньової економіки. Удосконалено понятійний апарат тіньової економіки. Запропоновано визначення поняття тіньової економіки та тіньової зайнятості з обґрунтуванням їх сутнісних характеристик.

Ключові слова: тіньова економіка, структура тіньової економіки, тіньовий сектор економіки, тіньова зайнятість.

Экономическая суть теневой экономики и теоретические основы определения ее структуры

В статье проанализированы различные подходы ученых относительно форм и структуры теневой экономики. Усовершенствован понятийный аппарат теневой экономики. Предложено определение понятия теневой экономики и теневой занятости и дано объяснение их сути.

Ключевые слова: тенева экономика, структура теневой экономики, теневой сектор экономики, тенева занятость.

B. GANZHA,

Postgraduate of Scientific and Research Institute of Economics,
Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

The economic essence of the shadow economy and theoretical bases determining its structure

In the article is analyzed different scientific approaches to the forms and structure of the shadow economy. Improved conceptual apparatus of the shadow economy. Given a definition of the shadow economy and shadow employment and given an explanation of the nature.

Keywords: shadow economy, the structure of the shadow economy, shadow sector of economy, shadow employment.

Постановка проблеми. Сучасні реалії України характеризуються поширенням процесів тінізації економіки та тіньової зайнятості як її форми виявлення. Тіньова економіка є об'єктивно існуючим явищем. Тобто повністю усунути або подолати його неможливо. Обсяги фінансових ресурсів і продукції, які обертаються в цій сфері становлять значну перешкоду для сталого розвитку економіки країни.

За результатами аналізу багатьох літературних джерел виявлено, що через багатогранний характер цього явища досі не існує найбільш об'єктивного визначення поняття «тіньова економіка» та тіньова зайнятість, як форма вияву останньої. У зв'язку з цим виникає потреба максимально інформативного визначення цих понять та їх основних складових.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженням проблем тінізації економіки присвячено праці таких вітчизняних науковців, як З. Варналій, В. Засанський, С. Коваленко, Н. Краус, І. Мазур, В. Предборський, О. Турчинов, Ю. Харазішвілі, М. Флейчук та ін. Передумови та причини поширення тіньової економіки висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Ісправнікова, І. Клямкіна, Ю. Латова, Ю. Попова, Р. Ривкіної, Л. Тимофєєва, А. Ходжаян та ін. У контексті функціонування тіньових процесів та явищ окремої уваги заслуговують публікації таких зарубіжних авторів: Г. Беккера, Е. де Сото, А. Портеса, Ф. Шнайдера, К. Харта, Е. Фейга.

Метою статті є удосконалення понятійного апарату тіньової економіки, визначення її форм та структури на основі аналізу світових і вітчизняних підходів та філософського осмислення у сфері явищ і процесів тінізації економіки.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні тінізація економічних процесів є однією з основних перешкод на шляху розвитку соціально-економічної системи України. Тіньова економіка в певній мірі існує в усіх країнах світу. Тіньова економіка спричиняє існування негативних соціально-економічних наслідків. Зниження рівня життя населення як наслідок ланцюгової взаємозалежності: ухилення громадян від сплати податків, як наслідок зменшення доходної частини державного бюджету, а отже і зменшення бюджетного фінансування, спрямованого насамперед на реалізацію стабі-

лізаційних антикризових заходів підтримання пріоритетних і базових галузей економіки, розвиток наукомістких технологій, підтримання в належному стані екології тощо.

У вивченні проблематики тіньової економіки, українські науковці так само, як і російські, використовують категоріальний апарат західних вчених. Так, в Україні дослідники найчастіше використовують термін «тіньова» економіка». У Росії крім поняття «тіньова» використовуються також терміни «невидима» та «неформальна» економіка. При цьому вітчизняні науковці ототожнюють поняття «тіньова економіка», «тіньова економічна діяльність», «тіньова діяльність». Відсутність комплексного універсального визначення даного явища призвело до виникнення безлічі термінів, які визначають даний предмет дослідження і відповідно їм безліч різних концепцій, що аналізують його: правових, економічних, соціологічних, статистичних та ін.

При позначенні частини економіки, яка не обліковується в офіційній статистиці, дуже багатотермінів: «тіньова», «неофіційна», «незаконна», «нелегальна», «прихована», «паралельна», «підземна», «фіктивна» і т.п. Існує наступна класифікація даних термінів:

- англійські економісти зазвичай використовують – «неофіційна», «підпільна», «прихована» економіка;
- французькі економісти – «підземна», «неформальна» економіка;
- німецькі, російськомовні економісти – «тіньова» економіка.

Згідно з поширеною у вітчизняній економічній літературі практикою для позначення цього явища прийнято використовувати термін «тіньова економіка».

Вітчизняний економіст О. Турчинов структурує складові тіньової економіки наступним чином [1]:

- перша складова – неприхована від держави економічна діяльність, яка через низку об'єктивних і суб'єктивних причин не враховується, не контролюється і не оподатковується з боку держави;
- друга складова – свідомо прихована протизаконна економічна діяльність поділяється на:

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

- легальну економічну діяльність, у процесі якої відбувається повне або часткове ухилення від сплати податків, зборів, штрафів і регламентації;

- незаконну діяльність, спеціально приховану від державних органів;

- діяльність, спрямовану на отримання доходів шляхом вчинення або сприяння злочинів, які тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Отже, за результатами ґрунтовного аналізу класифікацій, запропонованих різними авторами, пропонується комплексне визначення категорії «тіньова економіка». Тіньова економіка – фактично неконтрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно–матеріальних цінностей, тобто такі соціально–економічні взаємини між окремими громадянами, соціальними групами щодо використання діючих форм власності по–перше, в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів держави, громадськості, по–друге не прихована від держави економічна діяльність, яка через низку об’єктивних і суб’єктивних причин не враховується, не контролюється і не оподатковується з боку держави. Вона містить у собі всі невраховані, нерегла-

ментовані, відмінні від викладених у нормативних документах і правилах господарювання види економічної діяльності. З економіко–правового погляду це означає, що тіньова економіка охоплює не тільки корисливі економічні злочини, а й правомірну, але невраховану або непідконтрольовану державою економічну діяльність. Для подальшого вивчення даного явища необхідно виділити і розмежувати його складові частини.

Безліч авторів виділяє різні складові частини тіньової економіки. Так, Б. Блейдс [7] поділяє тіньову економіку на:

- виробництво повністю легальної продукції, яке ховається від влади у зв’язку з небажанням платити податки;

- виробництво заборонених товарів і надання заборонених послуг;

- приховані доходи в натуральній формі.

Е. Фейг виокремлює дві основні складові:

- 1) економічна діяльність, що є легальною, неприхованою, але й такою, що не підлягає оподаткуванню і не враховується офіційною статистикою. Сюди автор включає ту діяльність, яка не враховується до валового національного доходу;

- 2) протизаконна, свідомо прихована економічна діяльність. До цієї складової автор відносить «заборонену в державі економіч-

Підходи щодо трактування поняття «тіньова економіка» різними науковцями

Вітчизняні науковці	
О. Турчинов	«тіньова економіка» – це економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами, а також діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства.
В. Попович	«тіньова економіка» – це такий стан розвитку кризових, криміногенних процесів в економіці, коли доходи злочинного походження стали засобом скоєння нових, нерідко більш небезпечних злочинів, а отримані за рахунок їх скоєння доходи перестали мати споживчий характер, а трансформувались у базу відтворення незаконних капіталів і криміногенного потенціалу у всіх сферах цивільно–правових, організаційно регулятивних і суспільно–економічних відносин.
В. Нагребельний	Тіньова економіка – це економічна діяльність, яка пов’язана з незаконним привласненням особою або групою осіб частини створеної вартості або частки майна через різного роду викривлення об’єктивної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, спотворення даних первинного обліку для заплутування джерел походження доходів, а також через реалізацію методом лобіювання відповідних законодавчих норм і нормативів, схем корисливого перетікання капіталів, здійснення яких не підпадає під кримінальну відповідальність, але зумовлює матеріальні втрати державних або підприємницьких структур та окремих громадян.
О. Ярмоленко	тіньову економіку можна визначити як фактично не контролюване суспільством виробництво, розподіл, обмін та споживання товарно–матеріальних цінностей та послуг.
Н. Муштинська	«тіньова економіка» – це діяльність юридичних та фізичних осіб, спрямована на отримання доходів від легальних або нелегальних видів діяльності в грошовому або натуральному виразі, які не враховуються офіційною статистикою.
Ю. Ванькович	«тіньова економіка» – це вид економічної діяльності, який статистично не обліковується, приховується від держави та офіційно не зареєстрований і поділяється на такі складові, як неофіційна економіка, підпільна економіка та фіктивна економіка.
О. Носова	«тіньова економіка» – це системне явище господарювання асоціальної природи, що притаманне країнам з будь–яким соціально–економічним ладом, а також виражає різний рівень інтенсивності соціальної небезпеки та відображає форму кризи державного управління економіки як дисфункціональність.
О. Базилінська	тіньову економіку розуміють як економічні процеси, що приховуються їх учасниками, не контролюються державою і суспільством, не фіксуються в повному обсязі офіційною державною статистикою.
Зарубіжні науковці	
А. Френз	«тіньова економіка» – це діяльність, що не зараховується до ВВП через відсутність методологічної бази обліку нелегального виробництва товарів і послуг; її компоненти – прихована діяльність самозайнятих та прихована діяльність зайнятих, що працюють додатково.
П. Гутманн	«тіньова економіка» – це будь–яка економічна діяльність, не врахована офіційною статистикою, а її основні складові – нелегальна, прихована, неформальна.
Б. Контіні	ототожнює тіньову економіку як «невидиму» діяльність, яка враховує – тіньову (приховану) економіку і незаконну діяльність.

Джерело: розробка автора з використанням [1–6].

ну діяльність, кримінальні діяння, а також усі інші види діяльності, які повинні враховуватись і контролюватись державою, однак суб'єкти такої діяльності свідомо її приховують для ухилення від оподаткування або в інших протиправних цілях» [2].

В. Радаєв [8] пропонує таку класифікацію неформальної економіки за ступенем легальності господарських операцій:

- легальна (неофіційна) економіка – економічна діяльність, що не порушує ні діючих законодавчих норм, ні прав інших господарських агентів, яка при цьому не фіксується в звітності і контрактах (натуральне виробництво домашніх господарств);
- позаправова економіка – економічна діяльність, яка порушує права інших господарських агентів, але не регламентована чинним законодавством і знаходиться, таким чином, в позаправових зонах (наприклад, діяльність «фінансових пірамід» в середині 90-х років);
- напівправова економіка – економічна діяльність, за своїми цілями відповідна законодавству, але яка періодично виходить за його межі. Це «сірі ринки» (вони пов'язані з різними способами ухилення від податків).

Згідно із Системою національних рахунків (СНР) (SNA93) та європейською Системою національних рахунків (ESA95) всі прояви тіньової економіки поділяються на дві групи:

1) продуктивні види господарської діяльності, результати яких враховуються у ВВП;

2) діяльність, яка не включається до ВВП і враховується на спеціальному рахунку для зменшення статистичних похибок. Сюди відносять злочини проти особи і майна.

Види діяльності в тіньовій економіці, що враховуються при розрахунку ВВП, класифікуються за такими трьома напрямками:

- підземне (приховане) виробництво (економіка);
- неофіційне (неформальне) виробництво (економіка);
- незаконне виробництво (економіка).

Підземне виробництво – це виробнича діяльність (підприємств, організацій, домашніх господарств) дозволена і законна, але яка свідомо чи не свідомо приховується від податкового і статистичного обліку через:

а) економічні причини (навмисне бажання уникати податків, соціальних виплат, дотримання умови щодо мінімальної заробітної плати, тривалості робочого дня, заходів з охорони праці тощо);

б) статистичні причини (виробнича діяльність, яка не зареєстрована через):

- неточності в заповненні адміністративних форм або статистичних анкетних опитувань;

– економічні системи розвиваються швидше, ніж їх можуть виявити традиційні методи збору і огляду інформації.

Дана діяльність існує практично у всіх галузях національної економіки.

Неофіційне виробництво – відноситься до виробничих одиниць, що характеризується:

- а) низьким рівнем організації;
- б) незначним поділом між працею і капіталом;
- в) базується на випадкових робочих місцях, спорідненості, або особистих відносинах (наприклад, «човники», сільськогосподарські сезонні робітники, тимчасові бригади будівельників, домашня прислуга тощо), не закріплених формально договором або яким-небудь іншим юридичним документом.

Це некорпоровані підприємства (безпосередньо належать домашнім господарствам або забезпечують неформальну зайнятість (наприклад, тимчасові бригади будівельників), які виробляють товари і послуги як для особистого споживання, так і для продажу на ринку.

Незаконне виробництво – це всі дії, які відносяться до:

- виробництва товарів та послуг, виробництво, продаж, розподіл або володіння якими заборонені згідно з чинним законодавством (наприклад, виробництво і продаж наркотиків, торгівля зброєю тощо);
- виробництва товарів і послуг, зазвичай дозволених законом, здійснюваних виробниками, у яких відсутнє право це робити (наприклад, відсутність ліцензії тощо).

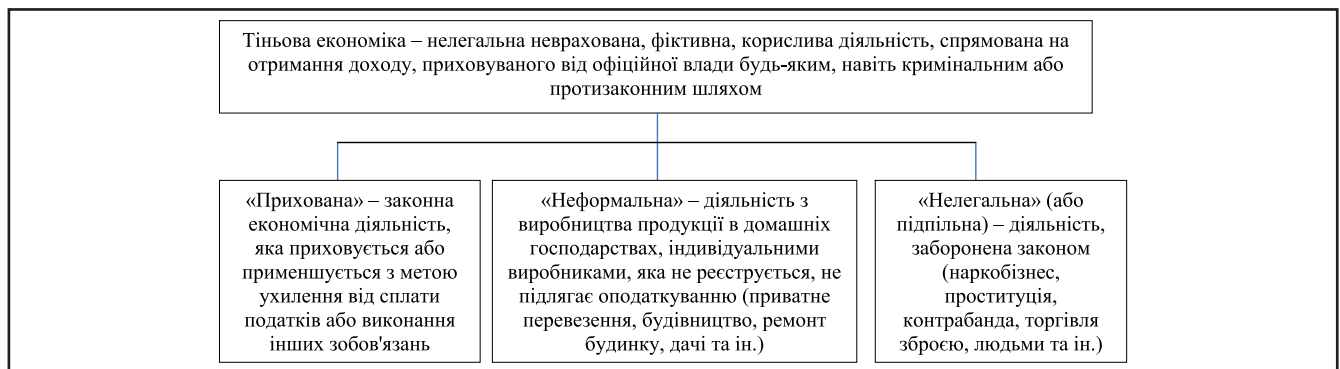
Таким чином, згідно із СНР всі вищевказані види діяльності в тіньовій економіці мають враховуватися при визначенні величини ВВП [9].

Сутність тіньової економіки та її складові елементи проілюстровано на рисунку.

Таким чином, можна сформулювати складові частини тіньової економіки:

1. Прихована економіка. Включає усі легально дозвалені види економічної діяльності, в рамках яких має місце не враховане офіційною статистикою виробництво товарів та послуг. Дана діяльність є прихованою від оподаткування.
2. Неформальна економіка. Включає приписки, розкрадання, спекулятивні операції, хабарництво і всякий рід шахрайства, які пов'язані з отриманням і передачею грошей.
3. Підпільна економіка. Включає заборонені законом види економічної діяльності.

На сьогодні в економічній літературі та серед науковців немає чіткого визначення поняття «тіньова зайнятість», також

Сутність та структура тіньової економіки

Джерело: розробка автора з використанням [10].

немає чіткого розмежування у використанні понять «тіньова економіка» та «тіньова зайнятість». У статті «Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання» І.В. Ангелко зазначає, що тіньова зайнятість – це використання праці найманих робітників без укладання трудової угоди [11]. На думку вчених Науково-дослідного економічного інституту, тіньова зайнятість – це вид зайнятості, коли факт встановлення трудових відносин між робітником і роботодавцем приховують за ініціативою роботодавця або працівника для того, щоб обійти закон. У більш широкому значенні до тіньової відносять також цілком легітимну зайнятість, яка безпосередньо не спостерігається органами державної статистики в наслідок:

- невідповідності економічної пари «високі витрати на суцільні статистичні обстеження – низьке значення статистичного показника»;

- неможливості в рамках існуючої соціально-економічної системи отримати релевантні статистичні дані шляхом обов'язкового суцільного анкетування.

Можна сформулювати підходи до розгляду тіньової зайнятості:

1. Тіньова зайнятість як форма вияву тіньової економіки;
2. Тіньова зайнятість як метод оцінювання рівня тінізації економіки.

Серед причин тіньової зайнятості виокремлюють:

- скорочення виробництва в основних видах економічної діяльності;

- низька частка оплати праці у випуску;

- збереження високого рівня бідності працюючого населення;

- високий рівень оподаткування легального бізнесу, у тому числі внесків до державних соціальних фондів;

- низький рівень дотримання встановлених законів і, як наслідок, утрата довіри до правоохоронної й судової систем держави.

На нашу думку, тіньову зайнятість необхідно досліджувати не тільки як негативний процес, а й як форму виживання в складній ситуації. Зайнятість у тіньовій економіці сприяє розвитку нових підприємницьких спроможностей людини, більш повної реалізації її здатності до праці, до виконання функції адаптування робочої сили визначеної кількості й якості до сучасних ринкових умов. Можливість реалізації працівником своєї здатності до праці й його особистісна мотивація щодо одержання гідної винагороди за працю (у більшості випадків) обумовлюють відносно високу ефективність механізму формування зайнятості в умовах тіньової економіки, хоча вимагають від працівників підвищеної інтенсивності праці та відсутності державних гарантій щодо забезпечення у випадку хвороби, нещасного випадку, старості тощо [12].

У зв'язку з цим заходи щодо детінізації ринку праці необхідно розділити на дві групи:

- 1 група – сукупність заходів економічного, організаційного і правового характеру, спрямована на унеможливлення тіньових процесів на ринку праці.

- 2 група – усунення причин, які спонукають до тінізації зайнятості.

Отже, можна сформулювати визначення поняття тіньова зайнятість – це вид зайнятості (самостійної або трудові від-

носини) у сфері виробництва, розподілу, обміну і споживання товарно-матеріальних цінностей, яка охоплює економічні і не тільки злочини та/або правомірну, але невраховану або невідконтрольну державою економічну діяльність, що здійснюється в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів держави, громадськості.

Висновки

Отже, за результатами проведеного дослідження систематизовано та узагальнено підходи до визначення структури тіньової економіки за різними класифікаційними ознаками:

1. Відповідність чи невідповідність чинному законодавству;
2. Посуб'єктна структура (домогосподарства, підприємства, державні суб'єкти);

Запропоновано визначення поняття «тіньова економіка», як економічної категорії. За результатами проведених досліджень встановлено, що думки вчених мають спільні точки дотику у своїх поглядах, що свідчить про часткову єдність думок науковців, а отже – про необхідність рішучих дій щодо радикального вирішення проблематики детінізації економічних процесів. Тіньова економіка – фактично не контрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно-матеріальних цінностей, тобто такі соціально-економічні взаємини між окремими громадянами, соціальними групами щодо використання діючих форм власності в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів державного управління і самоврядування, громадськості.

Проаналізовано та визначено структурні складові тіньової економіки. Можна виділити три структурних елементи тіньової економіки: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну). Неформальна економіка – сегмент тіньової економіки, що виявляється в дозволених, але формально не зареєстрованих, а отже, не включеній до статистичної звітності економічній діяльності. Ця частина тіньової економіки в Україні відіграє роль амортизатора, оскільки створює робочі місця та виробляє товари, які доступні для споживання найбільш вразливим верствам населення. Це той позитив, який у нестабільних політичних, економічних і соціальних умовах відкриває можливість для виживання найбільш вразливим верствам населення. Прихована економіка – легальна економічна діяльність, яка частково або зовсім не фіксується в статистичній звітності, а отже, через приховування доходів ухиляється від оподаткування. Ця частина тіньової економіки хоча й має аморальний характер, але не криє загрози для суспільства. Вона є вимушеною, пов'язана з необхідністю виживання і розвитком власного бізнесу. Підпільна (кримінальна) економіка – це частина тіньової економіки, яка здійснюється навмисно, спрямована на збагачення, має антисоціальний характер і більшою мірою є предметом дослідження правознавців. На нашу думку, подолання і викоріненню підлягає лише підпільна (кримінальна) складова тіньової економіки шляхом застосування адміністративно-каральних методів з метою оздоровлення української економіки.

Визначено поняття тіньова зайнятість – це вид зайнятості (самостійної або трудові відносини) у сфері виробництва, розподілу, обміну і споживання товарно-матеріальних цінностей, яка охоплює економічні і не тільки злочини та/або правомірну, але невраховану або невідконтрольну держа-

вою економічну діяльність, що здійснюється в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів держави, громадськості.

Визначення структури тіньової економіки та класифікація явищ її прояву дозволить більш точно визначати її масштаби, в рамках існуючих методичних підходів до її виміру, а також розробляти більш ефективну державну детенізаційну політику.

Список використаних джерел

1. Турчинов О.В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження / О.В. Турчинов. – К., 1995 – 300 с.
2. Ванькович Ю.М. Визначення сутності тіньової економіки / Ю.М. Ванькович // Вісник нац. ун-та «Львівська політехніка». – 2009. – №657. – С. 450–456.
3. Мушинська Н.Ю. Деякі теоретичні аспекти проблеми тінізації економіки / Н.Ю. Мушинська // Научно-технічний збірник. – 2004. – №61. – С. 258–262.
4. Попович В.М. Теорія детінізації економіки / В.М. Попович. – Ірпінь, 2001. – – 175 с.
5. Schneider F. The Shadow Economy and Workin the Shadow: What Do We (Not) Know? 2012 / Friedrich Schneider [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2031951
6. Нагребельний В.П. Тіньова економіка / В.П. Нагребельний, В.М. Попович // Юридична енциклопедія: в 6 т. – К., 1998. – Т. 6. – С. 74. 10.
7. Блейдс Б. Теневая экономика и национальные счета. Экономический обзор стран ОЭСР / Б. Блейдс. – Публикация ОЭСР – 1982. – 123 с.
8. Радаев В. Теневая экономика в России: изменение контуров / В. Радаев // Proet Contra. – Зима 1999. – Т. 4. – №1. – С. 5–24. [Електрон.ний ресурс]. – Режим доступу: http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/pes/1999/1/ProEtContra_1999_1_01.pdf
9. Подмазко О. М. Тіньова економіка: сутність та структура / О. М. Подмазко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № №1. – С. 148–155. – [Електрон.ний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2013_1_24.
10. Методичні положення зі статистики. Вип. 2, т. 1 / Державний комітет статистики України; [за ред. О.Г. Осауленка] – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 504 с.
11. Агнелко І. В. Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – №2. Т. 1 [Електрон.ний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/069-074.pdf
12. Харазішвілі Ю. М. Тіньова зайнятість та тіньова оплата праці в Україні :: оцінки та прогнози / Ю. М. Харазішвілі // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2011. – № №4, Т. 1. – С. 171–182.